

**DIN STRUCTURILE DE SIGURANȚĂ AUSTRO-UNGARE
ÎN CELE ALE ROMÂNIEI MARI.
CAZUL OFIȚERULUI ARĂDEAN ILIE MIȘCUȚIA (1913-1924)**

Mihai D. DRECIN*

Abstract. Ilie Miscutia (1893 - ?) was born in the city of Jula (Bichisghiula, Gyula - today in Hungary, at the border with Romania) considered until today “the great city of the Romanians” a Romanian-Serbia family. A graduate of the trade Hungarian School in Lipova; in 1913, he is recruited by the Austria-Hungary army where he attends a Special Course of information. During the Austro-Hungarian-Serbia war (1914-1915), he will be infiltrated as a spy within the Serbia geographical territory.

In 1918, along with the decomposition of the Austria-Hungary he joins the political forces in Transylvania that will prepare the Unification from Alba Iulia. We find him, as an officer in the Romanian military units in Prague, then in Budapest in close to the Romanian Central National Council, and in Arad becomes “the guard body” for Stefan Cicio-Pop.

He accompanies the delegation of the Transylvanian Romanians that shall submit to the King Ferdinand, in Bucharest, the act of Unification of Transylvania with the Romanian Kingdom.

Within the framework of the Diligent Council in Sibiu, the secretary dr. Eugen Bianu is appointed as the head of the Safety Service in Transylvania and Banat. Since 1 January 1919, he is incorporated in the Romanian Army in the framework of the Organizational Section of the Body VII Sibiu Army, named with the rank of sub-lieutenant in the Intelligence Service of the same Army Body. Between 1918-1920 he takes part to the defense of the city and the Committee of Arad and the Committee Bichis (Bekes today in Hungary), against the Hungarian nationalist guards and of the French army of occupation which were playing the game of the governments in Budapest, watching even keeping the Romanian west in the Hungarian state.

In the period March 1920 - September 1924 he is part, as officer, of the Police Prefecture in Arad. He withdraws by his resignation, remaining as civil, a known personality in Arad, in dealing with the management of his own property, where, among other things, arises horses of English and Spanish purebred for riding and profile rides.

During the communist regime, he is persecuted for his past as an officer involved into the political events in 1918-1920, but also as a country gentleman. He is gradually rehabilitated in 1978.

Key words: Ilie Miscutia, information officer, 1918-1924, Alba Iulia, Arad Police

* Membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, Prof. univ. dr. Universitatea din Oradea, drecin_mihai@yahoo.com

Primele structuri informative românești apar în tânărul stat creat prin Unirea Principatelor, încă în toamna anului 1859, datorită inițiativei domnitorului Alexandru Ioan Cuza. Ele se organizează în cadrul structurilor Armatei Române, trecând prin mai multe faze de reorganizări pe baza experiențelor acumulate în marile confruntări armate de la 1877-1878, 1913, 1916-1919, dar și a diplomației secrete a țării. Precizăm că literatura de specialitate plasează înființarea și modernizarea serviciilor de informații românești în același timp istoric cu cele ale Marilor Puteri ale momentului, respectiv la sfârșitul secolului al XIX-lea – primele decenii ale secolului al XX-lea. Desigur, atât statele componente ale Puterilor Centrale cât și ale Antantei, dispunând de posibilități materiale și umane net superioare Regatului României și-au permis să-și clădească o structură vastă și performantă care, nu o dată, a surprins serviciile românești¹.

În preajma izbucnirii Primului Război Mondial în Regatul Român putem afirma că exista o comunitate informativă în constituire. Ea era formată din: reprezentanțele diplomatice din străinătate, Siguranța Generală a Statului (integrată Direcțiunii Poliției și Siguranței Generale), Jandarmeria rurală, Serviciul de Informații al Armatei (Biroul 5 din Biroul II al Marelui Stat Major), Biroul Siguranței Știrilor din cadrul Poștei Centrale, Biroul de cercetări și informațiuni de pe lângă Ministerul Justiției, Biroul Mixt (ofițeri ai M. St. M. al Armatei și agenți ai Siguranței Generale)². În cadrul acestor structuri de informații, pe lângă angajați de calitate, pătrunși de sentimente patriotice, au ieșit la iveală slăbiciuni și vulnerabilități datorate corupției, unor neglijențe stupide, traficului de influență din „înalta societate”, ușurinței de-a analiza anumite situații de moment, pălăvrăgelilor³.

În perioada neutralității României (1914-1916), serviciile secrete ale statelor din jur și-au intensificat acțiunile de spionaj asupra Bucureștilor, neștiind spre ce grupare politico-diplomatică va înclina Guvernul și Casa Regală română. În serviciile secrete austro-ungare întâlnim și ofițeri de etnie română, folosiți însă pe alte direcții, respectiv Rusia și Serbia. Unul dintre aceștia a fost și Ilie Mișcuția. Dosarul său de personal s-a păstrat în Arhiva Națională-Serviciul Județean Arad⁴. Chiar dacă din conținutul lui nu rezultă foarte clar calitatea sa de ofițer de

¹ Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, Ed. Ion Cristoiu S.A., București, 1999, p. 27-42.

² *Ibidem*, p. 49-60.

³ *Ibidem*, p. 39.

⁴ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *Fond: Chestura Poliției Municipiului Arad*, dos. nr. 464 [Dosar: Ministerul de Interne (al României), Direcțiunea Poliției și Siguranței Generale, Biroul Personalului, Arad, dosar nr. 464, anul 1919, relativ la Mișcuția Ilie, ag(ent) sp(ecial), cl(asa) I]. Dosarul mai are inscripționate și nr. 265, 264, 359, 8686. Mulțumesc fostei mele doctorande dr. Maria Pantea, cercetător științific în cadrul Centrului de Studii Istorice și Culturale „Vasile Goldiș” al Universității cu același nume din Arad, pentru depistarea acestui dosar și transmiterea lui.

informații în armata austro-ungară în perioada 1914-1918, anumite locuri în care a fost detașat ca ofițer, coroborate cu datele familiale și de istorie orală⁵, apoi cu evoluția sa în mediul politic și militar românesc din toamna anului 1918 până în 1924, ne face să credem că a avut aptitudini certe pentru o astfel de calitate, îndeplinindu-și cu succes sarcinile primite.

Ilie Mișcuția s-a născut la 7 aprilie 1893 în comuna (orășelul) Giula (Jula, Bichișghiula), comitatul Bichiș⁶, astăzi în Ungaria. Provenea dintr-o familie româno-sârbă⁷, știut fiind faptul că localitatea era locuită majoritar de români, alături de care trăia și o apreciabilă comunitate sârbească și puțini unguri. Localitatea era cunoscută sub numele de „marele oraș românesc” chiar și în perioada interbelică⁸. Astăzi aici trăiește încă o comunitate românească aflată în grav proces de maghiarizare. Cu toate acestea, încă este considerat cel mai important centru cultural românesc din țara vecină⁹. Mai precizăm că mezalianțele dintre români și sârbi, atât acolo și atunci cât și în Banat, Arad, Voievodina, erau foarte frecvente deoarece îi apropia apartenența la religia ortodoxă. Forța biologică net superioară a românilor a determinat asimilarea sârbilor în teritoriile intrate în cadrul statului unitar român, în timp ce românii și sârbii rămași în Ungaria după 1920 au fost în marea lor majoritate maghiarizați¹⁰.

Făcând parte dintr-o familie mai înstărită, posesoare de teren agricol, îndeletnicindu-se, în plus, cu creșterea cailor de rasă engleză și spaniolă, Ilie Mișcuția a urmat Școala Superioară de Comerț din Lipova¹¹, luându-și bacalaureatul, așa cum rezultă din diploma nr. 23, eliberată la 25 iunie 1913¹².

⁵ Ilie Mișcuția a fost unchiul tatălui meu, Dimitrie Drecin (1904-1993), din Arad.

⁶ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *loc. cit.*, f. 1, 2.

⁷ Discuție cu Ilie Mișcuția, Arad, 1961.

⁸ Vezi lucrările cercetătoarei Maria Berényi dedicate orașului Gyula.

⁹ Astăzi aici își află sediul Episcopia Ortodoxă pentru românii din Ungaria și un Consulat al României.

¹⁰ Vezi și cazul comunei Bătania în: Maria Berényi, Elena Csabai, Eva Kozma Frătean, Emilia Martin, Ana Borbély, *Bătania. Pagini istorico-culturale*, Ed. Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, Budapesta, 1995, p. 9.

¹¹ Se înscria între cele 13 școli medii de profil cu limbă de predare maghiară, pentru băieți, respectiv fete, din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș de până la 1918. Era considerată ca fiind de rangul II. Vezi: Dr. Gîrdiu Valeria, *Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale Cluj-Brașov, 1920-1950*, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2012, vol. I, p. 57. Singura școală comercială medie în limba română a fost înființată la Brașov în 1869. Ea făcea parte din Școalele Centrale române greco-ortodoxe din Brașov care grupau: școala primară (4 clase), gimnaziul (4 clase), Școala Normală (de învățători-n.n.) de băieți (4 clase), Școala Normală de fete (3 clase), la care în 1869 se adaugă: Școala reală inferioară și Școala Comercială Superioară (3 ani). Școlile din Brașov fiind profesionale se aflau sub controlul Mitropoliei Ortodoxe Române de la Sibiu. Cheltuielile erau asigurate anual de Camera Legislativă a României de la București. Vezi detalii la: Andrei Bârseanu, *Istoria Școalelor centrale române greco-ortodoxe din Brașov*, Tip. Ciurcu et. Comp., Brașov, 1902; Arsene Vlaicu, *Monographie de l'Ecole Supérieure de Commerce Greco-Orientale de Brassó*, Imprimeria Ciurcu et. Comp., 1913; D. Voina, *Scurtă privire asupra*

Având în vedere mediul multicultural în care a crescut în Jula (Giula, Gyula), Ilie Mișcuția cunoștea mai multe limbi străine, pe lângă limbile română și sârbă, respectiv germană și maghiară-bine, cehă și croată-binișor¹³.

În 1913 este recrutat în centrul de recrutare Bichișcsaba (astăzi Csaba în Ungaria - n.n.) în armata austro-ungară ca ofițer de trupă, apoi de poliție, fiind detașat în Belgrad ca absolvent al Cursului special de informații¹⁴. Detașarea în Serbia a avut loc, cu siguranță, deși documentele nu precizează data, în momentul în care armatele austro-ungare și germane ocupă Serbia, obligând Casa Regală și armata sârbă să se refugieze în insula Corfu. În timpul confruntărilor militare dintre Serbia și Austro-Ungaria, Ilie Mișcuția, deghizat în civil, a efectuat acțiuni de spionaj în favoarea armatei austro-ungare, beneficiind de cunoștințele sale de limbă sârbo-croată.

După lichidarea frontului austro-maghiaro-sârb în noiembrie 1915, Ilie Mișcuția este numit șef al Poliției din Giula pentru comunele Doboz și Giula-Vârșand, apoi „Șef al biroului de repatriere pentru județul Bichiș și conducător-șef al biroului destinat pentru eliberarea biletelor de circ(umscripție) în primul rând pentru orașele (d)in județul Bichiș”. A mai ocupat funcția de contabil la fabrica de muniție, mașini și vapoare Schlich-Nicholson din Budapesta și administrator domenal în Lovoncz-Cehoslovacia¹⁵.

Capitularea Puterilor Centrale în toamna anului 1918, declanșarea revoluției și destrămarea Austro-Ungariei, implică forțele naționale românești în lupta pentru unirea Transilvaniei cu Regatul României. În acest context, ofițerului Ilie Mișcuția i se încredințează o importantă misiune pe lângă Consiliul Național Cehoslovac. Posibil că în calitate de ofițer de informații a avut un anume rol în salvarea Pragăi de represalii din partea unităților militare austriece care doreau să înăbușe revoluția națională cehă. Se știe că mai multe regimente românești din armata austro-ungară în destrămare au asigurat ordinea civilă și militară în Praga, refuzând să execute ordinele ofițerilor austrieci de a înăbuși revoluția cehă. Ofițerii și soldații români arestează comandantul austriac din Cehia și împart armament populației, din depozitele armatei¹⁶.

Din Praga, ofițerul Ilie Mișcuția ajunge la Budapesta, via Viena. Aici asistă la întrunirile românilor organizate în hotelul „Cornul vânătorilor”, unde în noaptea

învățământului comercial din Transilvania înainte și după Unire, Tip. „Viața”, Cluj, 1924; Ion Zăinea, „Școala Comercială Română din Brașov-pepinieră de comercianți și funcționari de bancă pentru întreg spațiul geografic național”, în *Cumidava* (Brașov), XXVI, 2003, p. 87-105; Dr. Gidiu Valeria, *op. cit.*, p. 43-52.

¹² Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *Fond: Chestura Poliției Municipiului Arad*, dos. nr. 464, f. 1.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ În acest cadru erau pregătiți spionii care erau infiltrați în spatele fronturilor inamice.

¹⁵ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *Fond: Chestura Poliției Municipiului Arad*, dos. 464, f. 2.

¹⁶ Ștefan Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968, p. 328.

de 16/17 octombrie s-a hotărât ca Alexandru Vaida-Voevod să susțină în Parlamentul ungar Declarația de autodeterminare a românilor din Transilvania, redactată și hotărâtă la Oradea.

Reîntors la Arad în 2 noiembrie, se pune la dispoziția C.N.R.C. și Gărzilor Naționale Române Centrale conduse de maiorul Vlad. Acesta îi încredințează misiunea de-a fi „îngerul păzitor” al lui Ștefan Cicio-Pop, fruntaș al C.N.R.C. În această calitate asistă la discuțiile care au dus la reparația ziarului „Românul” în care se publică „Manifestul către națiunea română” și mesajul „Către popoarele lumii” în care se exprimă dorința fermă a românilor din Transilvania de a fi „una cu întreg neamul românesc”.

Pe de altă parte, îndeplinește misiuni de organizare și înarmare a gărzilor naționale române din comunele Pilu, Vărșand și Socodor, salvând elita românească locală din mâna gărzilor naționale maghiare care declanșaseră acțiuni antiromânești din dorința menținerii Transilvaniei în fruntariile unei Ungarii Mari.

Participă la toate acțiunile de pregătire a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia desfășurate în casa lui Ștefan Cicio-Pop. Însoteste, în 30 noiembrie, membrii C.N.R.C. în drumul lor la Alba Iulia, unde participă și în calitate de delegat cu „credențional” reprezentând românii din comitatul Bichiș.

La 13 decembrie, însoteste, în calitate de gardă de corp, delegația Consiliului Dirigent care s-a deplasat la București cu un tren special, via Predeal, să ducă Declarația Unirii de la Alba Iulia Regelui Ferdinand și înalțelor autorități politice din București. A fost impresionat de primirea călduroasă pe care locuitorii Bucureștilor le-au făcut-o în Gara de Nord. Aici, în jurul orei 22⁰⁰, își amintește Ilie Mișcuția, „în ciuda orei destul de târziu, mii de bucureșteni ne-au întâmpinat cu urale, îmbrățișându-ne cu nespusă dragoste și lacrimi de bucurie Am auzit că toate sălile de spectacole se goliseră înainte de terminarea programului”¹⁷.

Ca un fapt deosebit i-a rămas în memorie primirea la Palatul Cotroceni, de către Regele Ferdinand, întreaga Casă Regală, membrii Guvernului și conducerea Armatei Române. Ca ofițer, a reținut un detaliu care l-a impresionat în mod deosebit. La masa organizată special pentru „ardeleni”, în dreapta Regelui, pe loc de onoare, stătea ofițerul șef al Gărzii Palatului¹⁸.

De la București, Ilie Mișcuția se întoarce la Sibiu. Va beneficia de sprijinul lui Ștefan Cicio-Pop, vicepreședinte al Consiliului Dirigent și șef al Resortului Armată și Siguranța Publică¹⁹, fiind numit secretar al dr-ului Eugen Bianu²⁰-șeful

¹⁷ Vezi aceste amintiri publicate de Ilie Mișcuția în articolul „... Și eu am fost la Alba Iulia”, în *Mitropolia Banatului* (Timișoara), 1978, nr. 10-12, p. 650-654. Apud: *Marele Război în memoria bănățeană 1914-1919*, vol. III, Antologie, ediție, studii și note de Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, Mihaela Bedecan, Presa Universitară Clujeană, Academia Română/Centrul de Studii Transilvane, 2015, p. 395-398.

¹⁸ Informație oferită în 1958 de Ilie Mișcuția autorului prezentului studiu.

¹⁹ Gheorghe Iancu, *Contribuția Consiliului Dirigent la consolidarea statului național unitar român (1918-1920)*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1985, p. 19-20. La 5/18 ianuarie 1919, Resortul

Serviciului de Siguranță din Ardeal și Banat²¹. De pe această poziție publică între 27 decembrie 1918-17 mai 1919 va funcționa ca agent special clasa I-a în Direcțiunea Poliției Siguranței Generale-Serviciul Special de Siguranță din Transilvania²².

Concomitent este încorporat în Armata Română la 1 ianuarie 1919, cu gradul de sublocotenent, la Secția organizatorică a Corpului VII Armată Sibiu, mai apoi la Biroul de Informații al aceluiași Corp de Armată²³.

În condițiile politico-militaro-diplomatice foarte grele, pline de neprevăzut pentru vestul românesc, mai ales pentru Banat și Arad, unde populația românească majoritară era persecutată de armata sârbă ocupantă și de unitățile Armatei Roșii maghiare, fără sprijin din partea trupelor franceze aduse în zonă la decizia Conferinței de Pace de la Paris pentru a preîntâmpina conflicte maghiaro-sârbo-române în zonă²⁴, Ilie Mișcuția este detașat ca șef al Poliției orașului Giula, comitatul Bichiș. Zona era majoritar românească și potrivit Tratatului secret din august 1916, semnat între România și Puterile Antantei, trebuia să intre în componența României. Va ocupa această funcție între 17 mai 1919-30 martie 1920 ca persoană civilă, fiind trecut sublocotenent în rezervă în 18 iulie 1919, așa cum cereau regulamentele Resortului de Interne. Aici, desigur, a încercat să apere liniștea publică și proprietatea particulară până când Armata Română a primit ordin să se retragă din Budapesta și estul Ungariei după înfrângerea regimului bolșevic, iar Conferința de Pace de la Paris trasase definitiv granița româno-maghiară, comitatul Bichiș (Bekes-n.n.) rămânând Ungariei. În aceste condiții va fi preluat în cadrul Poliției orașului Arad ca „refugiat în urma evacuării orașului (Jula, Gyula - n.n.) ... predat autorităților maghiare și transferat la poliția orașului Arad”²⁵. Între timp a reușit să facă transferul proprietății funciare pe care o deținea în teritoriul rămas în Ungaria, făcând schimb cu un moșier ungar care nu dorea să rămână în România și avea proprietăți în preajma Aradului. Nu a fost singurul caz de acest fel, cei doi salvându-și astfel averile²⁶.

condus de Ștefan Cicio-Pop se desființează. Comanda Armatei ardelene este luată de gen. Ioan Boeriu, iar Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent și Șef al Resortului de Interne preia Siguranța publică și Gărzile naționale. Cf. *Ibidem*, p. 53.

²⁰ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *loc. cit.*, dos. nr. 464, f. 1.

²¹ *Marele Război în memoria bănățeană 1914-1919*, p. 398.

²² Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *loc. cit.*, dos. nr. 464, f. 1. După documentele de la f. 5-6 rezultă că a îndeplinit această funcție doar între 1 martie-1 iulie 1919.

²³ *Ibidem*, f. 1.

²⁴ Din vasta literatură mai veche și mai nouă pe această temă facem trimitere la: William Marin, *Unirea din 1918 și poziția șvabilor bănățeni*, Ed. Facla, Timișoara, 1978, p. 57-108; Alexandru Roz, *Aradul-cetatea Marii Uniri*, Ed. Mirton, Timișoara, 1993, p. 265-329; Horia Truța, „Situția politică și militară din părțile Aradului în perioada septembrie 1918-iulie 1919”, în vol. *Primul Război Mondial. Studii, articole, eseuri*, coordonatori: Corneliu Pădurean și Eugen Ghiță, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2016, p. 211-220.

²⁵ ANSJA, *Fond: Chestura Poliției Municipiului Arad*, dos. nr. 464, f. 1.

²⁶ Informator Dimitrie Drecin, Arad, 1965.

În cadrul Prefecturii Poliției Arad, Ilie Mișcuția face o frumoasă carieră promovând de la funcția de comisar clasa a III-a (15 noiembrie 1921) la cea de comisar clasa I (4 martie 1922)²⁷. Se pare că era o fire prea milităroasă, chiar conflictuală, ceea ce explică unele sancțiuni disciplinare pe care le primește pe linie de serviciu, inclusiv o retrogradare în funcția de comisar clasa a II-a (22 mai 1923)²⁸.

La scurtă vreme, la 28 septembrie 1924, își înaintează demisia din funcție printr-o foarte interesantă cerere adresată Prefectului Poliției Arad. Din rândurile ei răzbat aduceri aminte despre vremurile tensionate și pline de responsabilități prin care a trecut ca ofițer de informații în două instituții de siguranță națională, fără să uite că este român, dator să-și apere națiunea, noua și adevărata țară – România Întregită. O redăm în întregime:

„Domnule Prefect!

Subsemnatul prin prezenta modestă cerere cu cel mai profund respect vin să Vă supun se binevoiți a-mi primi demisia din serviciul poliției de stat, făcută până la data de 1 octombrie a.c., la Pref. Poliției Arad actualmente de sub conducerea Stimabilei persoana D-Voastră.

Domnule Prefect! La motivarea demisiei mele din acest serviciu care îl fac aproape timp de 6 ani, începându-o în zilele cele mai grele ale poporului nostru, mai ales al transilvănenilor, expunându nu una dată viață, rog binevoiți-mi a abzice resp(ectiv) nu a considera acest fapt al meu ca cauză personală.

Singur motiv îmi este, starea mea sanitară, care în urma serviciului făcut încontinuu dela 1913 până azi, fie ca ofițer militar, fie ca of(ițer) de poliție și mai multe zile grele decât bune, m-au zdruncinat în atât că simt că este ultimul moment pentru recreare.

Ca urmare acestui fapt trist, sunt decis irevocabil să demisionez, rugându-vă să binevoiți a interveni locului în drept pentru aprobarea acestei demisii.

Cu devotament,
Mișcuția Ilie
Comisar cl. I

Arad la 28 septembrie 1924
Dlui Prefectul Poliției Arad²⁹.

²⁷ Arhivele Naționale-Serviciul Județean Arad, *Fond: Chestura Poliției Municipiului Arad*, dos. nr. 464, f. 7, 8.

²⁸ *Ibidem*, f. 13.

²⁹ *Ibidem*, f. 17.

Documentele de arhivă rămase privind activitatea ofițerului de informații Ilie Mișcuția, sunt o mostră a modului în care elita intelectuală românească din Transilvania, în marea ei majoritate, s-a implicat din primii ani ai României Mari în făurirea și consolidarea noului stat. Au făcut-o din patriotism sincer, punându-și în joc sănătatea și viața. Unii dintre ei, atunci când au înțeles că obiectivul politic național a fost atins, iar sănătatea șubrezită în luptă nu le mai permite să dea randamentul așteptat și cerut de noile vremuri, înțeleg să se retragă lăsând loc unei noi generații.

Ofițerul Ilie Mișcuția este un astfel de exemplu luminos, responsabil.

Căsătorit la 15 iulie 1920, având două fete³⁰, familia a rămas în istoria Aradului ca una înstărită, pasionată de creșterea cailor de rasă, fetele chiar cu ieșiri considerate extravagante în epocă. Este vorba de obiceiul, după model englezesc, ca în fiecare dimineață să facă un tur călare pe principalul bulevard al orașului.

După instaurarea comunismului, familia Mișcuția a fost expropriată, permițându-li-se să locuiască doar în fostul grajd al cailor, alături de ultimul cal cu care își câștiga o existență precară. Capul familiei își câștiga existența ca simplu căruțaș la un depozit de lemne din Arad, cu o demnitate pe care i-a dat-o buna creștere din familie, studiile temeinice - pentru acea vreme - efectuate în școli, sentimentul datoriei împlinite față de neam și țară.

Printre ultimele sale mulțumiri sufletești se înscriu: recunoașterea, în 1978, a meritelor pentru faptele săvârșite între 1918-1920 în acțiunile politico-militare care au dus la făurirea României Întregite și retrocedarea casei din care a fost evacuat de regimul comunist la începutul anilor 50 ai secolului trecut³¹.

BIBLIOGRAFIE

Arhivele Naționale - Serviciul Județean Arad

Berényi Maria, Elena Csabai, Eva Kozma Frătean, Emilia Martin, Ana Borbély, *Bătania. Pagini istorico-culturale*, Ed. Institutului de Cercetări al Românilor din Ungaria, Budapesta, 1995

Marele Război în memoria bănățeană 1914-1919, vol. III, Antologie, ediție, studii și note de Valeriu Leu, Nicolae Bocșan, Mihaela Bedeccean, Presa Universitară Clujeană, Academia Română/Centrul de Studii Transilvane, 2015

Marin, William, *Unirea din 1918 și poziția șvabilor bănățeni*, Ed. Facla, Timișoara, 1978

Pascu, Ștefan, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968

Troncotă, Cristian, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, Ed. Ion Cristoiu S.A., București, 1999

³⁰ Grațiana Mișcuția, necăsătorită, Lia Lucia căs. Babețiu. Fiica ultimei-Mariana, nu s-a căsătorit. Locuința familială, o vilă pe strada Episcopiei nr. 49, a fost donată Arhiepiscopiei Aradului, Ienopolei și Hălmeagului.

³¹ A decedat în?... , fiind înmormântat în Cimitirul Eternitatea din Arad.